సుగంధతరువు

భైరవపురం పల్లేగాని, పట్టణంగాని మధ్యరకం గ్రామం. ఆ గ్రామంలోని ప్రజలకు దైవభక్తీ, పాపచింతనా కల్గిద్దామనే సదుద్దేశంతో, తద్వారా వారిని తరింపజెయ్యాలనే మహదాశయంతో రాఘవశాస్త్రిగారు ఒకనాటి సాయంకాలం ఆ వూరికి వచ్చే ఏలూరు బస్సులోంచి దిగారు సత్రంలో మకాంచేసి, మర్నాడు ప్రొద్దున్న ఆ వూళ్లోని పెద్దల్ని కలుసుకుని తన పురాణం ఏర్పాటు చేయించమని కోరడానికి బయల్దేరాడు.

ఆ వూళ్లో బాగా ధనికుడైన కృష్ణమనాయుడుగారు వూళ్లో లేకపోవడం, మరో పెద్దమనిషి సుబ్బారావుగారి కీమధ్య వంట్లో బాగులేకపోవడం, పంచాయితీ ప్రెసిడెంటు రామయ్యగారికి రాబోయే ఎన్నికల హడావుడితో తీరుబాటు లేకపోవడం వలన, తన పురాణం చెప్పించేనాథుడే కన్పించలేదు రాఘవశాస్త్రిగారికి. ఆయన గొప్ప పౌరాణికుడు. రామాయణం చెప్పడంలో దిట్ట. సంస్కృత పాండిత్యమేకాక సంగీతంలో మంచి ప్రవేశం కలవాడు. వయస్సు నలభైకి దగ్గరలో ఉంటుంది. చక్కని వంకీలు తిరిగిన క్రాపింగు, మధ్యపాపిటతీసి దువ్వబడి, ఆయన ముఖానికి ముఖ్యాకర్షణలా, నల్లగా నిగనిగలాడుతూంటుంది. నుదురు విశాలమైనా, దవడలు కొంచెం లోపలికి పోయినట్లుండి, పళ్లెత్తు

కావడంవలన, నవ్వితే ఆయన మొహం గాజుకప్పు మధ్యకి పగిలి నట్లుంటుంది. కళ్ళు పెద్దవేగాని, గోల్డురిమ్ కళ్ళజోడు వెనకాల మరింత పెద్దవిగా కన్పించి కొంచెం వికృతంగా ఉన్నట్లుంటాయి. మనిషి రంగు ఎరుపే, పొట్టిగా, చిన్నబొజ్జతో, ఖద్దరు పంచే, చొక్కా పైమీదఇస్త్రీ వోణితో మొత్తానికి చూచిన వారి కొక సంగీత విద్వాంసుడిలా స్ఫురిస్తాడు. అతన్నిచూసి ఎవరూ పౌరాణికుడనుకోరు నున్నని గుండుమీద పిలక పెట్టుకొని పైన చొక్కాలేకుండా, సనాతనసాంప్రదాయంలో పురాణాలూ, హరి కథలూ చెప్పడం చాలామంది మానేస్తున్నారు కాబట్టి అదొక విశేషంకాదనీ, అసలామాటకొస్తే తనుచెప్పేది రామాయణ ఉపన్యాసమనీ ఆయన అంటూండేవారు. వినేవాళ్లెవరూ దానికి అభ్యంతరం పెట్టలేదు.

రెండురోజులు తిరగ్గా తిరగ్గా చివరికి ఆ వూళ్ళో సత్యం గారనే ఒక ఆసామి, తన యింటి సావిట్లో పురాణం చెప్పించ డానికి అంగీకరించాడు అంతేకాకుండా, భైరవపురంలోని ఒక ఆయుర్వేద డాక్టరుగారు ఆయనకు అన్నివిధాలా సహాకరించ దల్చాడు, తను రామభక్తు డవడంవల్ల. ఆయన పేరు శివరావు గారు పొడుగ్గా కొంచెం వంగిన నడుంతో నడుస్తూంటాడు. పొడుగాటిముక్కూ, కోలమొహంతో గంభీరంగా కన్పిస్తాడు. వయస్సు అరవై దాటింది లోకంలోనూ అందులోనూ భైరవ పురంలోనూ పాపం విపరీతంగా పెరిగిపోయిందనీ, ఇలాంటి సత్కాలక్షేపం ప్రజలకు చాలా అవసరం అని శివరావుగారూ,

సత్యంగారూ ఆలోచించారు. తనకి కొంచం యిబ్బంది కలిగినా, పురాణానికి ఎంతోమంది జనం రారనీ, అయినా వారంరోజులే కదా అనీ, అందువల్ల తమ సావిడి చాలనే అభిప్రాయం సత్యం గారి కుంది.

పురాణం ప్రారంభమైంది. రెండురోజులు జరిగేసరికి పురాణం బాగా చెప్తున్నారనే వదంతి వూళ్లో వ్యాపించింది. రోజురోజుకూ శ్రోతల సంఖ్య పెరగసాగింది. మొదట్లో ఈ వూరు తనకు కలిగించిన నిరాశకు ఫలితంగా, పురాణం తొందరగా ముగించేద్దా మనుకున్న శాస్త్రిగారు, రెండు రోజులలో ప్రజలలో వ్యాపించిన ఉత్సాహం చూసి, మెయిలు బండి స్పీడు నుండి పురాణాన్ని ఒంటెద్దుబండి నడకకు దింపేశారు. తత్ఫలితంగా వారం రోజు లయ్యేసరికి, పురాణం బాలకాండ కూడా పూర్తి కాలేదు. అహల్యా శాపవిమోచన ఘట్టమే ఒక రోజంతా చెప్పారు. రోజురోజుకీ ఎక్కువవుతున్న జనాన్ని చూసి సత్యం గారు ఒకవిధంగా సంతోషించినా, మరొకవిధంగా విచారించి, వారం రోజులకన్నా ఎక్కువకాలం తమ సావిడి ఇవ్వలేమని చెప్పేశారు. రాఘవ శాస్త్రీగారు ఆఖరి రోజున పురాణం ఇలా ముగిసిపోవలసిందేనా, అని దిగులుపడేసరికి, సభలోని కొందరు వెంటనే నడుంకట్టి, ఆ వూళ్లోని రామాలయంలో మర్నాటికి అన్నిఏర్పాట్లూ చేస్తామని హామీయిచ్చారు. సత్యంగారు శాస్త్రిగారికి పంచెలచాపిచ్చారు ఆరోజున. శివరావుగారు, శాస్త్రిగారి అనుమతిపై పది నిముషాలు మాట్లాడుతానని,

అరగంటసేపు ఉపన్యాసం యిచ్చారు. అందులో భైరవపురం పుట్టుపూర్వోత్తరాలన్నీ చెప్పుకువచ్చి, వూళ్లో పెరిగిపోతున్న అవినీతి తగ్గాలంటే ప్రజలంతా, పురాణానికి విధిగా హాజరవ్వాలనీ, ఇంకా ఏవేవో తనకుతోచిన మంచివాక్యాలు చెప్పారు. మరో ఇద్దరుకూడా శాస్త్రిగారిని పొగుడ్తూ కొంచెంసేపు ఉపన్యాసం ఇచ్చారు. అందులో ఒకాయన గంగరాజుగారని ప్రముఖ వర్తకుడు. మొత్తానికి ఆ రోజుతో సత్యంగారి బరువు తీరిపోయింది.

మర్నాడు, రామాలయంలో కొత్తగా వేయించిన విశాలమైన పందిరిలో, మైకు ఏర్పాటుతో, పురాణం ప్రారంభమైంది. శాస్త్రిగారికి మంచి వాగ్ధాటి వుంది. కంచులా ఖంగుమని మ్రోగే గొంతుకవుంది. జనాకర్షకంగా చెప్పగల శక్తి వుంది. అప్పుడప్పుడు కొన్ని పిట్టకథలూ, చమత్కార ప్రయోగాలూ చెప్తూ సభారంజకంగా పురాణం సాగిస్తారు. రోజు సాయంకాలం ఆరు గంటలకు ప్రారంభమయ్యే పురాణ కాలక్షేపం ఊళ్లో అన్నివర్గాలవారిని ఆకర్షిస్తూ రాత్రి తొమ్మిది, పది గంటలదాకా సాగుతూండేది. వచ్చిన ప్రజానీకం అంత వరకూ ఎంతో ఓపికగా వినేవారు.

ఇటువంటి సత్కాలక్షేపాలు, కాస్త వయసుమళ్ళినవారినే ఆకర్షిస్తాయనే అపోహ కొందరికుంది. కాని ఈ రామాయణ కథాగానానికి వయసులోనున్న ఆడవారేకాక, పెళ్ళికాని అమ్మాయిలుకూడా ఎందరో రావడం మొదలెట్టారు. వాళ్లలో

భక్తి అలా పెరిగిపోతూంటే తాము వెనుకంజ వెయ్యకూడదని, యువకులుకూడా చాలామంది యథాశక్తి కాలక్షేపానికి హాజరుకాసాగారు. పురాణంలో శ్రవణమే ముఖ్యం కాబట్టి చెవుల్ని పురాణానికి అప్పజెప్పేసి, కళ్ళకు మాత్రం తమకు కావలసిన వాటికోసం వెతుక్కోనిచ్చేవారు యువతీయువకులు. కాస్త అందమైన ఒక అమ్మాయిని చూసి ఒక యువకుడు తన ప్రక్కనున్న స్నేహితుడితో, "ఆశాపరేఖలా వుందిరా" అని మెల్లిగా అంటే, రెండోవాడు, "రోజూ వస్తుందిగా, ఎవరి తాలూకో కనుక్కుందాం వుండు" అని ధైర్యం ఇచ్చేవాడు. పురాణం వింటే పుణ్యం వస్తుందనే నమ్మకం కల తలిదండ్రులు, వయసులో నున్న తమ పుత్రికలు, మరొకందుకు బయటకు వెళ్ళడానికి సమ్మతింపకపోయినా, పురాణానికి వెళ్ళడానికి అనుమతించేవారు. ఈవిధంగా, చాలాకాలం క్రింద విడిపోయిన ప్రేమికులు మళ్ళీ ఒకర్నొకరు చూసుకునే అవకాశం కల్గింది. "మీ ఫ్రెండు గిరిజ పురాణానికి వస్తోందిరా" అని, రాజాతో శేషగిరి చెప్పేశాడు. మరునాడే రాజా పురాణానికి హాజరై తన భక్తిశ్రద్ధల్ని ప్రకటించుకున్నాడు. అతనికి బాధ కలిగించిన విషయమల్లా గిరిజ ఒకర్తేకాక, ఒక ముసలావిడ కూడా ఆమె వెంట రావడం. ఈ ముసలిపీనుగ ఇంటిదగ్గర పడుండక, పురాణానికెందుకో అని తిట్టుకున్నాడు.

గిరిజా, రాజాల ప్రణయగాథ రెండేళ్ళక్రింద ప్రారంభమై మూణ్ణెల్లక్రితం హఠాత్తుగా ఆగిపోయింది. గిరిజ వ్యాపారస్థుడైన

సుదర్శనంగారి అమ్మాయి. స్కూలుఫైనలు పాసవడంతో చదువా పేసినా ఇంట్లో ఊరికే కూచోలేక టైపు నేర్చుకోడానికి ఇన్‌స్టిట్యూట్‌కి వెళ్తూండేది. అదే సమయంలో, దారిలో ఒక పుస్తకాల కొట్టుదగ్గర రాజా అనే యువకుడొకడు, అందమైన టెరిలిన్ దుస్తులతో మెరుస్తూండేవాడు. అతని కళ్ళు రోజూ గిరిజకోసం ఎదురుచూస్తుండేవి. ఆమె రెండుజడలూ. రింగులూ, పరికిణిమీద వోణి, విశాలమైన కళ్ళూ, అతనికి పిల్చేగాలీ, తాగేనీళ్ళూ అయిపోయి ఆమె కన్పించకపోతే బ్రతకలేని స్థితికి వచ్చేశాడు. గిరిజకుకూడా అందమైన ఆ ఇరవైయేళ్ళ యువకుడు తన కలల్ని ఆక్రమించుకుని, మనసులో ఎన్నో ఆశల్ని రేకెత్తిస్తూంటే, రోజూ ఆ సమయంకోసం ఎదురుచూసేది.

దినదిన ప్రవర్ధమానమవుతున్న వారి ప్రణయానికి, గిరిజ అన్నగారొకడు విలన్‌లా దాపురించి, గిరిజను టైపు నేర్చుకోవడానికి వెళ్లొద్దని ఆర్డరు వేశాడు. అప్పటి నుండి రాజా మనిషిలా లేడు. ఎప్పుడూ విచారంగా దిగులుగా వుంటూ, మళ్లీ గిరిజ ఎప్పుడు కన్పిస్తుందా అని ఎదురు చూసేవాడు. అలాటి ఆపత్కాలంలో సమయంలో దొరికిన తప్పుల పురాణం ఒకటి వచ్చి వారిద్దర్నీ కాపాడింది.

రాఘవశాస్త్రిగారి పురాణం విన్నవాళ్లకు ముఖ్యంగా తెలిపే అంశమేమిటంటే, ఇప్పటి కంటే రామాయణం కాలంలోనే విద్యా, విజ్ఞానం, రాజకీయ పరిస్థితులూ, అన్నీ బాగా వుండేవనీ, ఇప్పుడు మనం నాగరికత చిహ్నములు అనుకునేవి, ఆ

రోజుల్లో కోతులకు కూడా తెలిసి వుండేవనీ, అందువల్ల మనం పురోభివృద్ధి చెందుతున్నామనేది కేవలం అపోహ మాత్రమేనని. ఇప్పుడు షేక్‌హాండ్ అనేది ఒక ఫాషను అనుకుంటున్నారు. కాని ఆనాడు రాముడూ, సుగ్రీవుడూ కలుసుకున్నప్పుడే షేక్ హాండ్ ఇచ్చుకున్నారట. ఈ కాలంలో స్నేహితులెవరైనా దూరప్రయాణం చేస్తున్నా, రైల్లో వెళ్లిపోతున్నా, వారిని దూరం నుంచి చూసి జేబురుమాల్నో, చేతులో ఊపడం ఫాషను గాను భావించబడుతోంది. కాని ఆనాడు హనుమంతుడు లంక నుంచి తిరిగి వస్తూంటే, కోతులు తమ తోకల్ని ఊపాయట. కాబట్టి చేతులూపడం అనేది 'సిక్టీసిక్స' (అరవైయారు) మోడల్ కాదనీ, రామాయణ కాలం నాటిదేననీ చమత్క రించాడు. ఆనాడు ఇప్పట్లా మనిషి చదువును బట్టి, హోదాని బట్టి జీతాలిచ్చే పద్ధతి లేదట. మనిషి యొక్క కుటుంబాన్ని బట్టి ఇచ్చేవారట అదే నిజమైన 'సోషలిజం' వ్యవస్థ అని శాస్త్రిగారి అభిప్రాయం. ఈనాటి లిప్‌స్టిక్‌లూ, పౌడర్లూ ఆనాడు కూడా వుండేవనీ, సీతాదేవికి ఋషిపత్ని ఒకామె ఇటువంటి సౌందర్య సాధనలూ, చర్మ పోషకములగు వస్తువులూ ఎన్నో ఇచ్చిందని చెప్పేరు. ఈనాడు విద్యుద్దీపాల్ని చూసి మురిసిపోతున్న మనం, రావణాసురుడు లంకలో వీధిదీపాల్నీ, ఇళ్లదీపాల్నీ కూడా, మణులతో ఏర్పాటుచేశాడనీ, వాటి కాంతి చాలా గొప్పదని తెలుసుకోవాలనీ అన్నారు.

శాస్త్రిగారి పురాణం వింటున్నకొద్దీ ప్రజలలో భక్తి శ్రద్ధలు హెచ్చసాగాయి. పురాణం చాలా శ్రద్ధగా వింటున్నారు జనం. కాని మంచి రసవత్తరంగా సాగే పురాణానికి, రెండు మూడు విఘాతాలు రోజూ వస్తూండేవి. అందులో ఒకటి శివరావుగారు రోజూవచ్చి చదివే విరాళాల పట్టిక. రెండవది గంగరాజుగారి ఉపన్యాసం. మంచి ఉత్సాహపూరితంగా పురాణం చెప్పే సమయంలో, టక్కున ఆపించి, శివరావుగారు 'నేటి విరాళాల వివరాలు' అని రూపాయి మొదలు ఎంతిచ్చినా, వారి పేర్లు చదువుతుండేవారు. అదయ్యాక గంగరాజుగారు, అయిదు నిమిషాలు మాత్రమే మాట్లాడుతాననీ శాస్త్రిగారిని అందరూ విరివిగా సత్కారం చెయ్యాలనీ చెస్తాననీ, స్టేజీ ఎక్కేవారు. నల్లని, పొడవైన విగ్రహం, ఆయనది బట్టతల, తెల్లటి పంచే చొక్కా వేస్తాడు. స్టేజీఎక్కాడో, ఒకపట్టాన దిగడు. భక్తి, జ్ఞానం, వైరాగ్యం, అన్నిటిగురించీ మాట్లాడి, అరగంటసేపు బోరుకొట్టి, 'మైకు' కోసం వాచిపోయిన వాడిలా ఎప్పటికీ దాన్నివదలక చివరికి, 'కాబట్టి భక్తాగ్రేసరు లంతా శాస్త్రిగారికి విరాళాలివ్వాలి' అని చెప్పి స్టేజి దిగిపొయ్యేవాడు. వీళ్లిద్దర్నీ పానకంలో పుడక అనీ, రామాయణంలో పిడకలవేట, అని ప్రజలంతా అనుకునేవారు.

రోజూ పురాణానికి తల్లితో బాటు విధిగా గిరిజ వెళ్ళడం, ఆమె అన్నగారైన భీమారావు గమనించాడు. సత్కాలక్షేపంలో కాలం గడపడం మంచిదేగాని, పురాణం వినడానికి, గిరిజ అంత

చక్కగా ఎందుకు ముస్తాబవుతోందో అతనికి అర్థంకాలేదు. ఒకనాడు తనుకూడా పురాణం విందామని వెళ్ళాడు. ఆనాడు అసలు సంగతి బయటపడింది. ఆడవాళ్ళలో కూచున్న గిరిజ మాటిమాటికీ, మగవాళ్ళలోకూచున్న రాజావైపు చూస్తూండడం, రాజా తమాషాగా నవ్వుతూండడం, ఆమె సిగ్గుతో తల వంచుకుని క్రీగంట అతనిని చూడడం భీమారావు గమనించాడు. అతనికి వళ్లు మండిపోయింది. హృదయం కుతకుత ఉడికిపోయింది. మర్నాటినుండి గిరిజను పురాణానికి వెళ్లొద్దనగలడా? అది కుదరదే. 'ఎలాగ ఈ అక్రమాన్ని అరికట్టడం?' అని తెగ ఆలోచించాడు. మర్నాడంతా యోచించాడు. ఇంకెక్కడికైనా వెళ్లొద్దని అనగలడుగాని, దైవసంబంధమైన పురాణానికి వెళ్లొద్దంటే, తన తండ్రైన సుదర్శనంగారు ఊరుకోరే! ఎలా? రోజు రోజుకీ గిరిజా, రాజాల అనుబంధం పెరిగిపోతూంటే తను చూస్తూ ఎలా ఊరుకోగలడు? ఏమైనాసరే గిరిజను అదుపులో పెట్టాలి అని ఆలోచించగా ఆలోచించగా ఒక మంచి ఉపాయం తట్టింది. వెంటనే తండ్రి దగ్గరికివెళ్ళి పురాణంగురించి తెగ పొగిడేశాడు. "నాన్నా మీరు తప్పకుండా వినితీరాలి. ఏం పురాణం! అద్భుతం! అద్భుతం!!" అని తండ్రిముందు పురాణాన్ని ఆకాశానికి ఎత్తేశాడు. "అలాగా అంతబాగా చెప్తున్నాడా! అయితే నేనూ వస్తాలే" అన్నారాయన. భీమారావు కిష్కింధాపురవాసుడిలా గంతులేశాడు.

సుదర్శనంగారికి పురాణం వింటున్నంతసేపూ చాలా ఆనందం, తన్మయత్వం కలిగి రాజానుగాని గిరిజనుగాని గమనించే శ్రద్ధ కలుగలేదు. భీమారావు ఇదిచూసి కంగారుపడ్డాడు. ఆరాత్రి మెల్లిగా తండ్రివద్దకు జేరి, 'తుంటరి వెధవలుకూడా పురాణానికి వస్తున్నారు నాన్నా! వాళ్ళనో కంట కనిపెట్టాలి'' అన్నాడు.

''ఎక్కడరా ? నా కెవరూ కన్పించలేదు''.

''మీ ఎడంచేతివైపు, రెండు వరుసలకు ముందుగా ఒక రౌడి కూచుంటున్నాడు. వాణ్ణి జాగ్రత్తగా చూడాలి. వాడు చెల్లాయివైపు తెగ చూస్తున్నాడు'' అని వూదేసాడు.

''సరేలే అలాటి వెర్రివేషాలేస్తే వెధవని పాతేస్తాను'' అని తండ్రి హామీఇచ్చాక భీమారావు నిశ్చింతగా నిద్రపోయాడు.

మరునాడు రాజాకి గిరిజ కళ్ళల్లో ఏదో కొత్త సందేశం కన్పించింది. అంతేకాక తన వెనుకవరుసలో ఒకాయన తనవైపు తీక్షణంగా చూడడంకూడా కన్పించింది. 'దీని భావమేమి తిరుమలేశ' అని అతడు మధనపడ్తూంటే, గిరిజ ఆ సమస్యను పరిష్కరించింది. ఆ అమ్మాయి కొంచెంసేపయ్యాక తండ్రిదగ్గరకు వెళ్ళి, ''నాన్నా తాళాలిస్తారా, ఇంటికి వెళ్ళాలి'' అంది. ఆయన తాళాలిచ్చాడు. రాజా వెంటనే ఆ వ్యక్తి గిరిజ తండ్రిని గ్రహించాడు.

పురాణానికి వచ్చే జనసంఖ్య రోజురోజుకీ పెరుగుతోంది గాని శాస్త్రిగారికి అందువల్ల వచ్చే ప్రతిఫలం ఎక్కువగా

కన్పించలా అసలాయన చాలా ఆర్థిక ఇబ్బందిలో వున్నారు. ముఖ్యంగా వెంటనే తన పిల్ల పెళ్ళి చెయ్యాలి. అందువలన ఆ విషయం కొంతమంది పెద్దలతో కదుపగా వాళ్ళు తగిన ప్రయత్నం చేస్తామని హామీ యిచ్చారు. మర్నాటినుండి, పురాణం జరుగుతుంటే మధ్యమధ్య గంగరాజుగారూ, శివరావుగారూ ప్రజల్ని విరాళాలు బాగా ఇమ్మని ప్రార్థించసాగారు. ముఖ్యంగా హారతి పళ్ళెంలో డబ్బు బాగా వెయ్యాలని ప్రబోధించేవారు. రోజూ పళ్ళెంలో పాతికా, ముప్పై రాసాగింది.

సుందరకాండ చెప్తూంటే శాస్త్రీగారు ప్రజలలో భక్తి ప్రపత్తులు ఇనుమడించేటట్లు, విశేషార్థాలను బోధపరచి విపులంగా రామాయణ సారాన్ని తెలియజేశారు. హనుమంతుణ్ణి జీవుడితో పోల్చేరు. లంకకు వెళ్లి సీతను సందర్శించడంలో అతను ఎదుర్కొన్న కష్టాలన్నీ జీవుడు సంసారంలో ఎదుర్కొనే కష్టాలతో పోల్చారు సీతను చూచి తిరిగి రాముడివద్దకు వచ్చినప్పుడు, రాముడు హనుమంతుణ్ణి కౌగలించుకున్నాడు. అదే జీవ బ్రహ్మైక్యం అన్నారు శాస్త్రీగారు. ప్రజలంతా ఈ వివరణకు ముగ్ధులయ్యారు. సుందరకాండ చెప్పినంతసేపూ ఆయన గొప్ప తన్మయత్వంలో వున్నారు. రోజూ ఆంజనేయ స్తుతి ప్రజలచే చేయించేవారు. సుందరకాండ పారాయణ చెయ్యటం వలన కలిగే ఫలితాల గురించి రెండురోజులు చెప్పారు. మొత్తం సుందరకాండ చెప్పడం పదిరోజులు పట్టింది. ప్రజలలో అది వింటూంటే ఉత్సాహం ద్విగుణీకృతమైంది.

కాని శాస్త్రిగారి దిగులుకూడా ఎక్కువైంది గొప్ప సన్మానం జరుగుతుందనీ, వందలకొద్దీ చదివింపులు వస్తాయనీ ఆశించిన ఆయన 'ఇక పురాణం కొద్దిరోజులలో అయిపోతోంది కదా ఇప్పటివరకూ ఆ సూచనలేమీ లేవే' అని బాధపడ్డారు. తగిన కృషి ఆయన చేస్తూనే వున్నారు. పగలల్లా పెద్దపెద్దవారిళ్ళకువెళ్ళి తన పురాణానికి రమ్మని చెప్తూనేవున్నారు ఎక్కడో ఏదో లోటు జరుగుతుందనీ, రావలసినవారు కొంతమంది రావటం లేదనీ ఆయన గ్రహించారు.

అందుకు కారణంకూడా ఆయనకు బోధపడింది. దీనికి పూనుకుంటున్న శివరావుగారన్నా, మొదట పురాణం తన యింట్లో చెప్పించిన సత్యంగారన్నా, పంచాయతీ ప్రెసిడెంటయిన రామయ్యగారికి గిట్టదు అసలు రామయ్యగారూ, కృష్ణమనాయుడుగారూ పూనుకునివుంటే శాస్త్రిగారికి చాలా ఘనమైన సత్కారం జరిగి వుండేదని చాలామంది అన్నారు. కాని ఇప్పుడది సాధ్యంకాదు మళ్ళీ కావాలంటె మరో నెలరోజులు పోయాక శాస్త్రిగారిని పిలిపించి తన ఆధ్వర్యంలో పురాణం చెప్పించి సత్కారం చేయిస్తామన్నారు గాని ప్రస్తుతంలో తనేమి సహాయం చెయ్యలేమని అన్నారు అయినా వారు పురాణానికి శాస్త్రిగారి బలవంతంమీద వస్తూనె వున్నారు.

గ్రామంలో వుండే రాజకీయాలకూ. ముఠాతత్వాలకూ ఇటువంటి సత్కార్యం బలైపోతోందే అని మధ్యవర్తులూ, ఎక్కువ స్తోమతు లేని పెద్దలంతా విచారించారు. అయినా

శివరావుగారూ, సత్యంగారూ, గంగరాజుగారూ గట్టిప్రయత్నం చేసి విరాళాలు పోగుజెయ్యటం ప్రారంభించారు. రోజూ పురాణ సమయంలో శాస్త్రిగారు విరాళాలగురించి విజ్ఞప్తి చేస్తున్నారు. ముఖ్యంగా స్త్రీలకు ఆయన ప్రత్యేక విజ్ఞప్తి చేసేవారు. ఆనాడు రామదాసు, రాముణ్ణి ప్రార్థించి ప్రార్థించి, విసిగి, ఫలితం కన్పించక చివరికి, 'నను బ్రోవమని చెప్పవే సీతమ్మతల్లీ' అని వేడుకున్నట్లు, శాస్త్రులుగారి పురాణానికి వచ్చే స్త్రీల నందరినీ ఉద్దేశించి, వారందరూ తల్చుకుంటే తన కూతురి వివాహం వైభవోపేతంగా జరిగిపోతుందనీ, కాబట్టి ఉదారంగా విరాళాలు ఇప్పించమని కోరుతూండేవారు.

పురాణానికి హాజరవుతున్న స్త్రీలందరకూ శాస్త్రిగారంటే చాలా సదభిప్రాయం ఏర్పడింది. వాల్మీకి, రామాయణంలోని ప్రతిపాత్రా ఎలా చిత్రించాడో, ఆయన సహేతుకంగా చెప్తూ, సీతమ్మవారి పాతివ్రత్యం, శ్రీరామచంద్రులవారి ఏకపత్నీవ్రతం గురించి చెప్తూ, లోకంలో ప్రతివారూ, ఆ మహోన్నత ఆదర్శాలను పాటించాలని విజ్ఞప్తి చేస్తూంటే స్త్రీలందరూ శాస్త్రిగారుకూడా అటువంటి మహోత్కృష్ట ఆదర్శాలతో జీవితం గడుపుతున్నారని విశ్వసించారు

మొత్తానికి శివరావుగారి అవిరళకృషివలనా, గంగరాజుగారి అకుంఠిత భక్తి శ్రద్ధల వలనా, స్త్రీల కారుణ్య ప్రభావం వలనా మరొక రెండురోజులలో పురాణం ముగిసిపోతుందనగా, సుమారు రెండు వేలకుపైగా సొమ్ము వసూలైంది. ఆ సొమ్మంతా శివరా

గారు జాగ్రత్త పరిచి, ఆఖరి రోజున శాస్త్రిగారికి సన్మానం చేయించి, ఇద్దామని సంకల్పించారు

ఊరంతా ఈ విషయం తెలిసి చాలమంది సంతోషించారు. సుదర్శనంగారు ప్రతిరోజూ పురాణానికి హాజరవుతూనే వున్నారు. ఒకనాడు ఆయన కొడుకును పిల్చి "ఒరే మన గిరిజకు మంచి సంబంధం చూశామురా పిల్లవాడు చాలా బుద్ధిమంతుడు. ఈ రోజుల్లో అటువంటి కుర్రాళ్ళుండరనుకో. ఏమి భక్తి! ఏమి శ్రద్ధా! రోజూ పురాణానికి హాజరవుతున్నాడు పైగా నా ప్రక్కనే కూచుని నేనంటే ఎంతో గౌరవం చూపిస్తున్నాడు" అన్నారు సంతోషంగా. భీమారావుకి సందేహం వచ్చింది.

"ఎవరు నాన్న అంత మంచి కుర్రాడు?" అని ప్రశ్నించాడు.

"ఎవరో రాజాట. వాళ్ల నాన్న కొక పుస్తకాలషాపుంది. సంబంధం నిశ్చయించేశాను. త్వరలో ముహూర్తం పెట్టిద్దాం" అన్నారు.

"ఆ!" అన్నాడు భీమారావు ఆశ్చర్యంతో, తలుపు చాటునుండి ఈ సంభాషణ వింటున్న గిరిజ, అన్నయ్యా నువ్వు పురాణానికిరావాలిరా. టుంటరి కుర్రాళ్ళు కొందరు నావైపు చూస్తున్నారు. అంది మెల్లిగా, గారంగా, వెటకారంగా. భీమారావు పళ్లు పటపట కొరుకుతూ, నా కర్మ! అంటూ అక్కణ్ణుంచి వెళ్లిపోయాడు. సుదర్శనంగారూ, గిరిజా నవ్వుకున్నారు.

ఆనాడే సన్మానం. శివరావుగారు ప్రొద్దున్న తన యింటి లో కూచుని, గంధం తీస్తున్నభార్యతో మాట్లాడుతున్నారు. పూజ కోసం గంధం తీస్తూ, ఆమె భర్తను, ఈ గంధపు చెక్కను చూడండి ఎంత సువాసనఅబ్బిందో, అంది. శివరావుగారు, అంతా పూర్వజన్మపుణ్యం. మనుష్యులలో కూడా చూడు దైవ భక్తీ, సచ్ఛీలం, అనే మంచిగుణాలు ఎలా అబ్బుతాయో. మన శాస్త్రిలుగార్ని చూడరాదూ, ఏమి ప్రాండిత్యం! ఏమి భక్తీ! ఏమి గుణం! అని పొగిడారు. స్నానం, పూజా తొందరగా కానిచ్చి సన్మానానికి తగిన ఏర్పాట్లు చెయ్యడానికి హడావుడిగా దుస్తులు ధరించి, ఇంట్లోంచి బయల్దేరుతూంటే పోస్టు మాన్ ఎదురయ్యాడు.

ఆయన కొక ఉత్తరం ఇచ్చి పోస్టుమాన్ వెళ్లిపోయాడు. అది ఆయన గుమ్మంలో నుల్చునే చదువుకున్నారు అందులో ఇలావుంది.

అయ్యా,

నేను మీ వూరిలో కొన్నాళ్లుగా పురాణంచెప్తున్న శాస్త్రిగారి భార్యను. మీవూళ్లో ఆయన పురాణం బాగా జరిగిందనీ. సుమారు రెండువేల రూపాయలు వసూలయ్యాయనీ తెలిసింది. ఈ సందర్భంలో మా కుటుంబ పరిస్థితిని మీకు తెలియజేసి, మిమ్మల్నొక ప్రార్థన చేసే సంకల్పంతో ఈ వుత్తరం రాస్తున్నాను నన్ను మీ తోబుట్టువుగా భావించి, తగిన సహాయం చెయ్య ప్రార్థన.

మాకు ముగ్గురు కుమార్తెలు. అందులో పెద్దదాని వయస్సు పదహారు సంవత్సరాలు. దాని పేరు కౌసల్య. దాని వివాహంగురించే శాస్త్రిగారు మీ అందరి సహకారం అర్థించి వుంటారు. మీరు ఉదార బుద్ధితో రెండువేల రూపాయలు విరాళం ఇస్తున్నారు. కాని ఒక్క మనవి. ఈ సొమ్ము ఆయన చేతిలో పడిందంటే మాత్రం, ఆ పనికి వినియోగం కాదు. ఎందువల్లనంటే శాస్త్రిగారికి, అగ్నిసాక్షిగా వివాహమాడిన నన్ను గాని, మా బిడ్డలనుగాని పోషించాలని గాని మా మంచి చెడ్డలు చూడలనిగాని కోరిక లేదు.

వారికి చాలాకాలం నుండి వేరొక స్త్రీతో సంబంధం వుంది. అందువలన వారికి చేతికందిన సొమ్మంతా ఆమె పరమై పోతుంది. నేను వారి ఆనందానికి గాని అభిప్రాయాలకుగాని అడ్డు వచ్చేదాననుగాను. నా యొక్క, నాబిడ్డల యొక్క జీవితం, యజమానియొక్క అలక్ష్యం వలన ఎన్ని అగచాట్లకు గురవు తున్నా, నలుగురిలో బయటపడవలసిన దాననుకాను. కానీ అయ్యాం, ఆడపిల్ల వివాహం కోసమని పోగుచేసిన సొమ్మును, అందుకే వినియోగపడేటట్లు చెయ్యామనిమిమ్మల్ని అర్థిస్తున్నాను.

ఇట్లు,

సుభద్ర.

అని వుంది. అది చదువుకొని, అందులో వివరించబడిన ఒక స్త్రీ యొక్క కన్నీటి బాధను అర్థం చేసుకుని, ఓం, అప్రా

చ్చుడా! అనుకున్నారు శివరావుగారు. ఈ విషయం లోపలికి వచ్చి, భార్యతో చెప్తూంటే, అయిదేళ్ల మనవడు గంధపు చెక్కని తీసికెళ్లి పొయ్యిలో పెట్టడం, అది కాల్తూంటే సంతోష పడడం గమనించారు. భార్య, 'అయ్యో, అదేం పనిరా!' అని తియ్యాడానికి వెళ్తూంటే, శివరావుగారు 'మంచి సువాసన వెద జల్లుతేనేం, దాని జాతి స్వభావం కాలడంకదా. అది కేవలం ఒక కర్ర ముక్క! భగవంతుడు సువాసన ప్రసాదించాడు. అంతేగాని దాని జాతిగుణం మార్చలేదు'. అనుకున్నారు. ఎన్నిపురాణాలు చెప్పినా, ఎంత గొప్పనీతి వాక్యాలు బోధించినా అవన్ని గంధపు చెక్కకు అబ్బిన సువాసనలు లాటివే, మానవుడిలోని సహజ మైన బలహీనతలను పోగొట్టలేకపోయాయి కదా శాస్త్రిగారి విషయంలో'. అనుకున్నారు శివరావుగారు.

ఆనాటి సాయంకాలం శాస్త్రిగారికి మంచి సన్మానం జరి గి.ది. ఊరిలోని పలువురు పెద్దలు ఆయన పురాణాన్ని ప్రశం సించారు చాలామంది జనం వచ్చారా సభకి. చివరకు విరాళాలుగా సేకరింపబడిన సొమ్మును ఆయనకు అందజేసే సమ యం వచ్చింది. అప్పుడు శివరావుగారు లేచి, "శ్రీ శాస్త్రి గారికి ప్రజల వద్ద నుండి వసూలైన విరాళాలు మొత్తం రెండు వేల రెండువందలు. ప్రస్తుతం శాస్త్రిగారి కుమార్తె వివాహం కోసమని ఈ సొమ్ము ఉద్దేశింపబడింది, కాబట్టి, అందులో రెండువేల రూపాయలు, శాస్త్రిగారి కుమార్తె పేర బ్యాంకులో 'డిపాజిటు' చేసేసాను. మిగిలిన రెండువందలూ శాస్త్రిగారి

ఖర్చుల నిమిత్తం ఇస్తున్నాము'' అని రెండువందల రూపాయలు శాస్త్రిగారి కిచ్చారు.

శాస్త్రిగారి మొహంలోని భావం ఆనందమో, విచారమో ఎవరూ కనుక్కో లేక పోయారు. సభ చాలా జయప్రదంగా ముగిసింది.